

Jakop Ringen

Det bysantinske riket under Komnene-dynastiet

En undersøkelse av bysantinske relasjoner med
korsfarerstaten Antiokia

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: Leif Inge Ree Petersen
Mai 2023

Jakop Ringen

Det bysantinske riket under Komnenedynastiet

En undersøkelse av bysantinske relasjoner med korsfarerstaten Antiokia

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: Leif Inge Ree Petersen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag/Summary

Norsk/Norwegian

Denne oppgaven vil ta for seg det bysantinske riket under Komnene – dynastiet, 1081 – 1180. Her vil oppgaven basere seg på det bysantinske riket og dets relasjon til Antiokia, og i hvor stor grad Komnene – dynastiet klarte å reintegrere sin suverenitet over korsfarerstaten Antiokia. Her vil mye av oppgaven gå ut på å samle informasjon som kan knyttes til både det bysantinske riket og Antiokia for å forsøke å finne ett svar på problemstillingen. Oppgaven følger Komnene keiserne sine forsøk på å nettopp reintegrere sin suverenitet over Antiokia, og legger frem informasjon jeg har funnet relevant.

English / engelsk

The thesis will cover Byzantium under the Comneni, 1081 – 1180. The thesis will be based on Byzantium and its relationship with Antioch, and to what degree the Comneni managed to reintegrate its sovereignty over the crusader state Antioch. A lot of the thesis is collecting information that can relate to both Byzantium and Antioch, to answer the thesis – question. The thesis follows the Comneni emperors attempts to reintegrate its sovereignty over Antioch and provides information the author finds relevant.

Innhold

Introduksjon	3
1.1 Tema	3
1.2 Elementær bakgrunn.....	3
1.3 Faglig motivasjon.....	4
1.4 Metode.....	5
Historiografi	5
Primærkilder	8
Alexios I Komnene.....	9
Johannes II Komnene.....	14
Manuel I Komnene.....	17
Korsfarerstatene.....	21
Oppsummering.....	23
Konklusjon	25
Kilder og bibliografi	27

Introduksjon

1.1 Tema

Det bysantinske riket, også kjent som Østromerriket eller Bysants, har masse historie. Mange hendelser som tok sted under rikets periode, har satt sine spor på hvordan verden er i dag.

Temaet jeg har valgt å ta for meg omhandler det Bysantinske riket under Komnene dynastiet. Komnene dynastiet var fra 1081 – 1185 og det de tre store keiserne som bar Komnene navnet utrettet store ting, og mange anså de som noen av de siste keiserne som utrettet noe positivt for det bysantinske riket før riket forfalt ytterligere, i retning ødeleggelse. Videre avgrensning knytter tematikken opp mot forholdet mellom det Bysantiske riket og korsfarerstatene som ble etablert da det første korstog erobret Jerusalem, og da med spesielt fokus på Antiokia.

Tematikken vil derfor undersøke både den latinske og den bysantinske kirka i forbindelse med Komnene – keiserne, og også deres relevans for Antiokia. Videre vil det være fokus på relasjonen mellom det bysantinske riket og vestlige ledere og deres styrker, i den grad de er relevante opp imot problemstillingen.

Problemstilling: – Hvordan og i hvor stor grad klarte det bysantinske riket, under Komnene dynastiet å reintegrere den politiske og administrative makten i den nordlige korsfarerstaten Antiokia og kan man kalle det en suksess?

1.2 Elementær bakgrunn

Antiokia er en oldtidsby som kan spores tilbake til rundt 300 fvt. Byen ble i 637 erobret og det bysantinske riket gjenerobret ikke Antiokia før året 969, da under keiser Nikephoros II.¹ Det var ikke før begynnelsen på Komnene-dynastiet at Antiokia entret en turbulent periode og igjen ble mer fokusert på av de bysantinske lederne. I 1084 mistet det bysantinske riket kontrollen over Antiokia da tyrkerne presset fra øst og gjenvant flere landområder. Dette er en av flere årsaker til hvordan det vi kjenner som det første korstog oppstod. Det bysantinske riket var svekket og de fleste historikere anså Alexios I Komnene som en markering på en form for gjenopprettelse av det frafallende riket.² Alexios I Komnene initierte en plan om å bruke ekstern hjelp fra vest for å gjenerobre Lille Asia fra Tyrkerne. Etter å ha reparert forholdet mellom Bysants og den vestlige kirken resulterte i det vi kjenner som det første korstog.³ 15 juli 1099 presterte korsfarerne å gjenerobre Jerusalem. I etterkant av

---

¹ Harris J. (2020) s. 143

² Ibid: s. 188

³ Ibid: s. 191-194

gjenerobringen oppstod det fire stater, senere kalt de fire korsfarerstatene. Statene som oppstod var kongedømmet Jerusalem, grevskapet Edessa, grevskapet Tripoli og fyrstedømmet Antiokia.

De første årene under Alexios I Komnene fulgte samme mønster som før hans styre, nedgang for det Bysantinske riket, men forskere har ikke noe definitivt svar på hvordan Alexios I klarte å snu om på situasjonen sin etter tapet ved Dyrrachion. Etter tapet klarte han å bygge opp igjen hæren sin og slå tilbake mot flere av hans motstandere.⁴ Dette snudde om på situasjonen for det Bysantinske riket og vendte fokus mot øst, hvor konflikt med blant annet tyrkere skulle lede til korstog, korsfarerstater, konflikt mellom Latinsk og bysantinsk kirkeledelse, og konflikt med fiendtlige styrker i øst. En ting som er fanget i midten av en slik turbulent tid er korsfarerstatene, som Antiokia.

1.3 Faglig motivasjon

Forskning og studier som er relatert til Bysants er mangfoldig, men likevel ikke så mye som jeg opprinnelig trodde. Studier relatert til det bysantinske riket kan rettes i mange ulike retninger, blant annet bysantinske relasjoner. I stor grad er disse studiene rettet mot de omkringliggende naboene, med andre ord de eksterne relasjonene det bysantinske riket har. De interne relasjonene til Bysants virker som ikke er like dekket som de eksterne. Noe som gjør denne perioden interessant er hvordan den kaster lys over hvor intrikat både de eksterne og interne relasjonene det bysantinske riket hadde var. Av studiene angående Bysants og dets relasjon til korsfarerstatene virker det som korsfarerstatenes betydning stort sett knyttes til det militære. Dette kan også knyttes til relasjonen til frankerne som var de som okkuperte Antiokia etter det første korstog. Studiene da knyttes mer opp imot relasjonen med frankerne, hvor Antiokia i seg selv blir integrert inn i det studiet, men ikke prioritert. En interessant vinkling vil da være å reversere rollene og prioritere Antiokia. Likevel er det viktig å nevne at vinklingen ikke ny, men rettere sagt ikke prioritert like mye. Antiokia i seg selv er studert og har en dyp historie, men hvilken effekt og i hvor stor grad kan Bysants sin reintegrering anses som en suksess. Hvordan var den administrative strukturen og politiske ledelsen av korsfarerstatene utenom krigstid?

For å fremheve den intrikate politiske relasjonen Antiokia hadde til det bysantinske riket, må også andre relasjoner Antiokia hadde integreres, da må det gis et forsøk på å knytte inn både latinsk og islamsk innflytelse. En annen årsak til den faglige motivasjonen er hvordan

---

⁴ Ibid: s. 189

korsfarerstaten Jerusalem skyggelegger de andre korsfarerstatene når det kommer til studier. Med utgangspunkt i Antiokia kan man anse staten som et midtpunkt mellom det Bysantinske riket og Lille Asia, men også til de andre korsfarerstatene og Kilikia. Dette kan ha bidratt til nedprioriteringen av Antiokia fremover de omkringliggende kreftene.⁵

1.4 Metode

Fremgangsmåten min har i stor grad basert seg på å samle informasjon og data via andre moderne forskere som har gjort mer omfattende dypdykk i temaet rundt det bysantinske riket. I disse ulike forskningsverkene jeg har lest og undersøkt, velger jeg meg ut informasjon og data jeg finner relevant inn imot min oppgave og vinkling for så å diskutere gitt informasjon. Samtidig har jeg brukt primærkilder for å både bekrefte og undersøke andre vinklinger som muligens skiller seg fra annet forskningsarbeid jeg har lest og undersøkt. Moderne forskningsarbeid har også gjort det lettere for meg å finne de relevante delene av primærkildene jeg kan bruke for å knytte opp imot min oppgave. Dette gir meg også ett visst innsyn i ulike tolkninger av samme primærkilde.

Historiografi

Den tidlige historiografien har fulgt en klassisk tradisjon med prioritering på det politiske og militære. En av årsakene til dette er for de som skrev historien var en del av makttoppen, hvor temaet til ordinære mennesker var uinteressant å skrive om. Mange mener bysantisk historiografi ble påvirket av tidligere greske historikere som Herodot, og i senere tid Theophanes Bekjenneren. De hadde stor innflytelse på datidens historikere. Et problem med historiografien på denne tiden er hvordan de fleste kildene er bysantinske, hvor kilder av annet opphav er et fåtall i forhold, eller mangelfulle og irrelevante. Dette skaper også ett problem om mangel på objektivitet, da visse bevarte kilder kan vise seg å være subjektive og partiske. Problemet forblir det samme i nyere historiografisk tid, selv om man er klar over at en tidligere kilde ikke er nøytral, har man ikke nødvendigvis en kilde som enten kan underbygge eller motbevise innholdet. I tillegg til å videreutvikle datidens historiografi, hvor mye er sentrert rundt politikk og militær makt, har det i mer moderne tider også utviklet seg en interesse innenfor økonomi, sosial og kultur.

I boka *The empire of Manuel I Komnenos, 1143-1180* skrevet av Paul Magdalino så er hovedfokuset på Manuel I Komnenos, men man for også et nærmere innblikk på hans to forgjengere, Johannes II Komnene og Alexios I Komnene. Her drar han frem hvordan

---

⁵ Buck (2017) s. 2

Komnene dynastiet og deres relasjon kan direkte kobles til ikke bare normannerne, men hvordan deres relasjon er påvirket av forholdet mellom den latinske kirka, den bysantinske kirka og keiseren.⁶ Her trekker han blant annet frem at forholdet mellom Alexios og Bohemond ikke var så tydeligvis som det Anna Komnene la det frem som i Alexiaden. Han fremhever også viktigheten av det Alexios I sine bragder, og hvordan bragdene hans kan ha vært viktige for Johannes II og Manuel I sin politikk og administrasjon.

Han trekker også frem hvordan Johannes II Komnene jobbet veldig på den diplomatiske enden for å sikre en arv til sin sønn Manuel I, som blant annet var Antiokia. Johannes II balanserte flere diplomatiske sider og bygget videre på sin far Alexios I sin arv. Magdalino trekker også frem muligheten om; var det ikke for Johannes II Komnene sin død i 1143 så kunne en avgjørende krig oppstått mellom Bysants og korsfarerstatene.⁷

Til tross for at Magdalino har en del informasjon om både Alexios I og Johannes II, så er hovedfokuset hans på Manuel I, hvor et av målene hans virker å være å bevise hvordan Manuel I Komnene sitt lederskap var høyden av den middelalderske greske sivilisasjonen.⁸ For å fremheve dette bruker han mye tid og fokus på relasjoner mellom makt, samfunn og kultur. Hans verk er en fordel for meg da Antiokia spiller en viktig rolle i nettopp Manuel I sin politikk, hvor jeg da kan trekke ut mye informasjon jeg kan bruke i mitt verk. Verket hans gir meg også innblikk i verkene til Michael Angold som jeg kommer tilbake til, men også verk av Ralph-Johannes Lilie, som jeg ble introdusert for i boken hans. I relevans med oppgaven min vil dette gi meg et klarere bilde på forholdet mellom Bysants, korsfarerstatene, den latinske kirka og normannere. Primærkildene han refererer til, har også gitt meg en pekepinn på hvilke primærkilder jeg bør prioritere inn imot min egen oppgave.

Spørsmål angående hans verk, eller mer en mulighet for motargument kan være hvordan Manuel I bare fortsette å styre ut ifra det Alexios I og Johannes II bygde opp og stabiliserte. Hvor Manuel ikke nødvendigvis var en så fantastisk leder likevel? Man kan også trekke i spørsmål hvordan det bysantinske riket så å si falt fra hverandre kort tid etter Manuel I sin styretid. Reflekteres noen av disse spørsmålene noe som kan kaste lys over relasjonen mellom Manuel I som keiser av det bysantinske riket og normannerne i Antiokia? Mens verket hans er

---

⁶ Magdalino 2002, s. 30-34

⁷ Ibid: s. 36-42

⁸ Ibid: s. xi

en form for å fremme Manuel I som en god leder og keiser, kan det være mulig at hans politikk knyttet mot Antiokia kan være hint om det motsatte.

I boka «The crusades through Arab eyes» av Amin Maalouf var det ikke like mye fokus på det bysantinske riket og dets relasjon med Antiokia, siden fokuset ligger mer på korsfarerne og korstog. Men det jeg klarte å finne om Antiokia som jeg kunne knytte til Komnene dynastiet var interessant da informasjonen fremstår mer nøytral enn den gjør i bysantinske kilder. Innholdet er verdifullt for meg i den grad av at det er mer nøytralt eller til og med motargumenterende mot noe av det som kommer frem i bysantinske kilder.⁹ Det gir også innblikk i forholdet mellom frankernes invasjon og behandlingen av både kristne og muslimer der, da de allerede bosatte kristne var av lavere rang enn de kristne korsfarerne.¹⁰ Det denne boka ga meg innsikt i var at argumentene rettet mot Komnene – dynastiet og deres «vennlighet» med muslimene stemte mer enn jeg opprinnelig trodde. Jeg tør å påstå det fantes en viss respekt mellom de to partene, som begge utnyttet politisk.

Et annet arbeid jeg har undersøkt og skimlet deler av er John France, «Victory in the East» som i hovedsak setter lys på det første korstoget og hvordan korsfarerne erobret Jerusalem. Likevel så kan man ikke nevne de første korstogene uten å nevne det bysantinske riket. Også her finner jeg informasjon og lesestoff, av det jeg har lest så langt har jeg funnet innhold som henviser til forholdet mellom korsfarerne og Alexios I, og hvordan det ikke var noe tillitt mellom Alexios og korsfarerne, ifølge Anna Komnene.¹¹ Hvor man kan stille spørsmålet om det var allerede ved første møte at deres relasjon mellom hverandre skulle være turbulent, og senere automatisk påvirke relasjonen mellom Bysants og Antiokia, også blant Alexios I sine etterkommere Johannes II og Manuel I. Dette verket bruker jeg i stor grad for å kontrollere og sammenligne informasjon.

Boka «Church and society in Byzantium under the Comneni, 1081 – 1261» skrevet av Michael Angold er likhet med Paul Magdalino, et verk jeg kommer til å bruke mye i min oppgave. Det jeg synes differensierer disse to fra andre på dette temaet, av det jeg har lest, er inkluderingen av det sosiale og kulturelle i sin analyse av det politiske og militære. Hvor hen fokuset på det militære og politiske kaster en viss skygge over samfunnet på et «lavere» nivå.

---

⁹ Maalouf 1989, s. 17-24

¹⁰ Ibid: s. 155-157

¹¹ France 1994, s. 117

Dette er selvfølgelig preget av datidens historiografi hvor det var nøyaktig det som var i fokus, og som vi har størst tilgang på når det kommer til kilder.

Som tittelen legger frem, er kirka og dens relasjon til det bysantinske riket under Komnene dynastiet fokuset. Målet til Angold er å utforske relasjonen mellom kirka og samfunnet, da han mener den bysantinske kirka har fått lite oppmerksomhet.¹² Det som gjorde verket hans mulig var hvordan historikerne i det tolvte århundret ga samfunnet mer oppmerksomhet enn tidligere. Han kobler også en forbindelse mellom hvordan Komnene dynastiet brukte kirken, og som en senere konsekvens ledet til resultatet i det fjerde korstog.¹³ Dette verket var vanskelig å knytte direkte mellom Bysants og Antiokia, men hvis jeg tar koblingen mellom kirka både den bysantinske og den latinske, knytter det opp mot både korsfarerne og bysantinerne kan jeg bruke dette innholdet for å gi enda en variabel innfallsvinkel på relasjonen mellom Bysants og Antiokia. En annen relevans dette verket har for min oppgave er nettopp fokuset på den bysantinske kirka. Jeg finner det lettere å utforske relasjonen mellom den bysantinske og den latinske kirka og knytte det opp imot keiserne og Antiokia.

Den siste boka jeg skal ta for meg er Jonathan Harris sitt verk «Byzantium and the Crusades». Han trekker frem vestlige og bysantinske forfattere som Anna Komnene, Johannes Kinnamos, Niketas Khoniates, Odo av Deuil. Primærkildene skrevet av disse er viktig del av min oppgave, så Harris sitt verk kan gi meg en type innblikk på deres verk, som kanskje blir tolket annerledes enn jeg selv kommer til å tolke de. Boken hans har som hensikt å ytre et nytt perspektiv på Bysantinske handlinger mellom Vest-Europa, korstogene og korfarerstatene.¹⁴ Hans verk er også noe jeg vil bruke ofte for å samle informasjon, og for å holde en rød tråd gjennom min oppgave, følger jeg mye av den samme kronologien som han legger frem tydelig i sin bok.

Primærkilder

En viktig kilde relatert til begynnelsen av Komnene dynastiet er Alexiaden av Anna Komnene, datteren av keiser Alexios I. Verket hennes omhandler livet til keiser Alexios I og nevner hans handlinger, korsfarerne og deres relasjon med Alexios. Verket er ment å hedre keiseren, og derfor antakeligvis ikke objektiv som også flere forskere mener. En ting som skiller Anna Komnene fra mange tidligere historikere er hvordan historiene om hennes far

---

¹² Angold 1995: s. 5

¹³ Angold 1995: s. 11

¹⁴ Harris 2003: s. xvii

ikke bare er gjenfortalt av andre, hun er ett øyevitne som ikke bare hørte om historier, men opplevde de. Til tross for at kilden ikke er helt objektiv er det fremdeles en uvurderlig kilde fra denne perioden, hvor mye av informasjonen har vist seg å stemme med andre kilder.¹⁵ Selv om kilden kan gi en forvridd versjon av ulike hendelser grunnet hennes alder og mulige subjektive vinkling.

Videre er nedskrivningene til John Kinnamos viktige for denne tidsperioden, hvor hans perspektiv er rettet mot Johannes II Komnenos og deretter Manuel I Komnenos. Johannes Kinnamos jobbet under Manuel I, og det han skrev ned omhandlet i stor grad Manuel I, selv om det var innblikk i Johannes II sitt styre også. Mye av fokuset til disse to keiserne var rettet østover mot tyrkerne, men også forholdet Bysants hadde til korsfarerstatene. Til tross for at Kinnamos sitt perspektiv satte keiserne i ett favorabelt lys er likevel kildene hans viktige og samsvarer med kilder som har en annen oppfatning av Manuel I. En av de mer kjente kildene som muligens var mer objektive var det skrevet av Niketas Khoniates som dekket historien fra Alexios I sin død og frem til 1204.¹⁶ Men da mye av dette foregikk før hans tid, er hans kilder basert på gjenfortellinger og andre nedskrevne kilder.

En av de latinske kildene jeg ikke var klar over før jeg begynte å undersøke dette temaet var bøkene til William av Tyr. Gjennom store deler av denne oppgaven så innehar hans tekster mye mer detaljer enn det de bysantinske kildene har. Dette er ofte tilfellet da innholdet omhandler noe de bysantinske kildene anser som negative, og de ofte blir vage i sine tekster om slike tilfeller. Det er også flere tilfeller hvor han både bekrefter de bysantinske kildene, og tilfeller hvor han avkrefter de. En av årsakene til at kildene differensierer kommer av ulik tolkning. Tekstene hans bekrefter også deler av innholdet i *Gesta Francorum*, hvor mye av innholdet er vinklet til å ha en anti – bysantinsk hensikt, som ofte er overdrevent eller galt.

Alexios I Komnene

Hoveddelen i denne oppgaven vil basere seg på å utdype emnet rundt det bysantinske riket under Komnene-dynastiet, og videre fokusere på relasjonen til Antiokia. Man finner flere studier angående det bysantinske relasjoner med både den latinske kirka, og de vestlige europeerne. Oppgaven vil komme innom disse relasjonene også da de er vesentlige for Antiokia, men vil i bunn og grunn da knyttes mot kirken og de vestlige europeerne som videre kan knyttes til Antiokia bare.

---

¹⁵ Harris (2020) s. 158

¹⁶ Ibid: s. 162

Utgangspunktet til relasjonen mellom Antiokia og det bysantinske riket under begynnelsen på Komnene-dynastiet kan regnes som fiendtlig. Da Alexios I Komnene tok over makten i det bysantinske riket i 1081 var det tyrkerne som kontrollerte Antiokia.¹⁷ Alexios I Komnene sitt første forsøk på å reintegrere Antiokia, var det som ledet til det første korstog. Det bysantinske riket hadde ikke nok soldater og personell til å sende massive hærer østover, så planen til Alexios I var å bruke leiesoldater. For å muliggjøre planen måtte han reparere forholdet med den vestlige kirken, noe som var mulig da pave Urban II var i en presset situasjon da han var i konflikt med Henry IV i vest.¹⁸ Situasjonen endte ikke helt som Alexios hadde planlagt det, Urban II tok i bruk planen til Alexios, men endret den såpass at det endte i et pilgrimstog for å gjenerobre Jerusalem, ikke forsvare Konstantinopel.¹⁹ Da Urban II tok tøylen gikk både fokuset på Konstantinopel og Alexios intensjoner i glemmeboken, noe som skulle gjøre det relativt vanskeligere for Alexios å reintegrere makt over Antiokia konfliktfri. Det som muligens reddet situasjonen for det bysantinske riket var hvordan styrkene som valgte å bidra, måtte passere Konstantinopel for å effektivt komme seg østover. Denne informasjonen er vanskelig å verifisere da det ikke er noen sikre kilder på akkurat hvordan Alexios planla å reagere angående det første korstog, da kildene rundt disse hendelsene er skrevet år etter at hendelsene tok sted, hvorav både Anna Komnene og Johannes Zonaras mangler detaljer og objektivitet.²⁰ Ser man tilbake på alt Alexios klarte å oppnå, så er det mange forskere som mener metoden Alexios brukte for å manøvrere de vestlige korsfarerstyrkene gjennom Konstantinopel hadde et positivt utfall. Han presterte å hindre trusselen korsfarerne var, og samtidig bruke de i sin plan om å ta over viktige steder som Antiokia og Nicaea, selv om utfallet ikke endte helt som planlagt, var det fremdeles fremgang. En potensiell mulighet som er relevant for hvordan relasjonen mellom Alexios og Antiokia utviklet seg er hvordan det å bruke Konstantinopel som et samlingspunkt for det første korstog ikke bare ble ansett som en stor mulighet, men også en potensiell trussel mot det bysantinske riket.²¹ Trusselen Alexios fryktet viste seg å være korrekt, da som Anna Komnene skriver, blant de vestlige hærførerne var det flere som solgte eiendommene og jorda si, under påskuddet om hvordan de marsjerte mot Jerusalem, og frigjøre det fra tyrkerne.²² En

---

¹⁷ Harris (2020) s. 192

¹⁸ Ibid: s. 191

¹⁹ Harris (2003). s. 51

²⁰ Ibid: s. 55

²¹ Anna Komnene, *The Alexiad*, ovs. E.R.A. Sewter & Peter Frankopan (New York, 2009), bok X, s. 277

²² Anna Komnene, *The Alexiad*, ovs. E.R.A. Sewter & Peter Frankopan (New York, 2009), bok X, s. 279

av disse lederne var Bohemond av Taranto, han hadde den store ambisjonen om å ta over det bysantinske riket.²³ Til tross for at det var mektige personer med andre agendaer enn bare befrielsen av Jerusalem, hjalp det ikke på at to ideologier krasjet, noe som resulterte i en mer negativt vinklet fokus mot Alexios, fra korsfarernes ståsted. Korsfarerne hadde sin egen kristne ideologi, hvor de var sendt i Kristus navn, gjennom pave Urban II, mens den bysantinske ideologier la frem at den bysantinske keiseren var en leder i den kristne verden.²⁴ Dette samtidig som det var hint mot hvordan Alexios til en viss grad opprettholdt en vennlig holdning mot muslimene, skapte dårlig stemning blant de kristne korsfarerne.²⁵ Dette tyder på hvordan Alexios sine handlinger var ment for å være det beste utfallet for det bysantinske riket, ikke nødvendigvis korsfarernes og kristendommens beste. Noen vil også regne denne håndteringen av det første korstog som en faktor for at Johannes II og Manuel I måtte håndtere en mer delikat balanse med den latinske kirka.

Ifølge kildene var det en slags avtale mellom Alexios og Bohemond, men både *Gesta Francorum* og *Alexiaden* er vage på detaljene, samtidig som ingen av de er objektive. *Gesta Francorum* virker som blir brukt som propaganda mot det bysantinske riket, mens Anna Komnene skriver hvordan avtalen var åpen for tolkning etter Alexios sine ord.²⁶ Det var først tredje juni, 1098 at korsfarere under Bohemond tok over Antiokia, og de virkelige forsøkene på å reintegrere bysantinsk makt over Antiokia startet. Alexios sin plan om å ta æren for utfallet av det første korstog feilet da pave Urban II satte sitt navn som ansvarlig, samtidig som Bohemond brøt eden sin og selv valgte å styre Antiokia. Hadde planen hans vært en suksess hadde det vært interessant å se hvordan det potensielt ville ha påvirket historien som vi kjenner den.

Johannes V av Oxeia ble satt inn som patriark i Antiokia av Alexios Komnene i 1089, han startet som patriark under tyrkisk styre via diplomatisk kontakt Alexios opprettet med Saljuq sultan Malik Shah, hvor han fremdeles ble ansett som patriark da korsfarerne tok over Antiokia i 1098. Her lot Alexios, Johannes av Oxeia styre kirken som han ville frem til det dukket opp lukrative politiske muligheter.²⁷ Dette var ett av hans implementerte midler som kunne hjelpe han med å reintegrere bysantinsk makt over Antiokia. Samtidig skulle dette skape konflikt mellom monoteletisme og ikonoklasmen som reflekterte senere konflikt

---

²³ Harris (2003) s. 59

²⁴ Ibid: s. 61

²⁵ Ibid. s. 61

²⁶ Ibid s. 64

²⁷ Angold (1995) s. 68

mellom den bysantinske og den latinske kirka. Problemet var at Bohemond fryktet Johannes av Oxeia var en spion for Alexios og ble nødt til å vende tilbake til Konstantinopel. Noe som også ledet til at den nye patriarken i Antiokia ble en latinsk geistlig ved navn Bernard av Valence, noe som også truet Alexios sin påstand om å være leder av den kristne verden.²⁸ Det tilfellet med Johannes av Oxeia viser til er to ting jeg vil trekke frem. Det ene punktet var hvor tidlig ute han var med ønsker og muligens planer om å gjenerobre Antiokia. Han fikk satt inn Johannes som patriark allerede i 1089, og var muligens planlagt enda tidligere. Alexios ambisjoner om Antiokia og flere østlige områder var en stor og viktig del av hans politikk. Det andre punktet viser til hvordan han klarte å ha en diplomatisk avtale med sine såkalte fiender, og styrker påstanden om hvordan korsfarerne kunne se en form for vennlighet han hadde ovenfor fienden. Dette kan også være ett tegn på hvordan han brukte kristendommen som et middel til å fremme sin posisjon og prestisje, og at hans prioritet var sitt eget rike fremfor korsfarernes mål.

Ifølge Anna Komnene, sendte Alexios ett brev til Bohemond som informerte han om sine brudd på eden han avla da han var i Konstantinopel. Da Bohemond ignorerte trusselen, reagerte Alexios med å endelig sende styrker østover for å ta tilbake Antiokia ved å sende styrker til nordlige deler av Syria, og Kilikia for å ta over de områdene først.²⁹ Dette var et tydelig forsøk fra Alexios sin side om å reintegrere sin makt over Antiokia, men hovedfokuset var Bohemond. Bohemond forsto at han ikke kunne møte de bysantinske hærene alene, og dro derfor tilbake til Europa for å samle styrker til å invadere det bysantinske riket. Ifølge Alexiaden forfalsket han sin død da han dro tilbake til Europa og lot nevøen sin Tancred ta over Antiokia i hans sted.³⁰ Mange mener her at informasjonen i Alexiaden er lite troverdig og det mest forsvarlige er informasjonen om Bohemond sitt giftemål, hvor resten bare bekrefter at han forlot Antiokia, ikke hvordan.

Til tross styrkene han klarte å samle, ledet det til en tvungen fredserklæring. Som en konsekvens av fredserklæringen ble det underskrevet den såkalte Devol traktaten. Detaljene i denne traktaten var ett veldig solid skritt i den politiske reintegreringen av Antiokia. Siden hele traktaten er gjengitt i Alexiaden er innholdet godt bevart. Traktaten kort gjenfortalt er hvordan Bohemond brøt sin ed, men fremdeles skal være en undersåtter av keiser Alexios I Komnene og hans sønn Johannes. Videre fikk han da beholde Antiokia som en vasall for

---

²⁸ Harris (2003) s. 76

²⁹ Harris (2003) s. 71

³⁰ Anna Komnene, The Alexiad, bok XI, xii

keiseren, men territoriet rundt kunne bli tatt tilbake når og hvis keiseren følte for det. Videre måtte noen av de omkringliggende byene gis tilbake av Tancred. En vinkling forskere har kommet frem til var at Alexios ikke hadde en plan om å fysisk styre Antiokia, men fremstå som overherren over Antiokia. Samtidig var det ett essensielt punkt i traktaten som skulle være med å legitimere reintegrasjonen av den politiske og administrative makten over Antiokia, og det var biten som fremla at det var den bysantinske keiseren som skulle velge patriark for Antiokia, og et bevis på Johannes II Komnene sin rett over Antiokia.³¹ Problemet som oppstod, og hindret denne planen var at Bohemond aldri returnerte til Antiokia da han døde hjemme i Italia i 1111, noe som resulterte i at den latinske kirke fremdeles var patriark, og Tancred styrte og slik skulle det forbli frem til Alexios sin død i 1118.

For å summere opp Alexios I Komnene sitt forsøk på å reintegrere korsfarerstatene, og da spesielt Antiokia under det bysantinske riket kan man påstå at han oppnådde mye, og la til grunn en mer legitim grunn til at hans etterkommere kunne fortsette forsøket. Han overlevde sine konflikter med flere normannere inkludert Robert Guiscard, Bohemond og Tancred.³² Han hindret de i å få fotfeste øst for Adriaterhavet, og fremsto som seierherre da han tvang frem fred med Bohemond i 1108.³³ Han overvant Pechenegs nomadene og tyrkiske pirater. Selv om hans plan om å bruke vestlige leiesoldater for å gjenvinne østlige områder fra tyrkerne resulterte i det første korstog, presterte han fremdeles å unngå et angrep på Konstantinopel fra nettopp disse vestlige styrkene. Samtidig var han en viktig faktor i hvordan korsfarerne klarte å erobre det vi kjenner som de fire korsfarerstatene, selv om han ikke endte med makten der, kan man si at det å endre maktinnehaverne fra tyrkerne til vestlig makt anses som fremgang. Det må også fremheves hvordan han klarte å utnytte situasjonen med styrkene og lederne for det første korstog på en god måte, da det å gjenerobre Antiokia, Tripoli, Edessa og Jerusalem med bare bysantinske midler ville vært mye vanskeligere og krevende, hvis i det hele tatt mulig. Man finner likevel tegn på at tillitten Alexios hadde til Bohemond i utgangspunktet var større enn det det fremstår som i Alexiaden, som Anna Komnene skrev.³⁴ Mot muslimede territorier var en fredfull politisk løsning vanskelig uten å havne i konflikt med den latinske kirke, og også potensielt den bysantinske. Nå som det var

---

³¹ Harris (2003) s. 79

³² Magdalino (1993) s. 29

³³ Theotokis (2021) s. 156

³⁴ Magdalino (1993) s. 34

vestlige herrer som styrte Antiokia i lag med den latinske kirka ga Alexios en mulighet til å endre kampen om Antiokia fra krigføring til en mer politisk løsning for sine etterkommere.

Johannes II Komnene

Da Johannes begynte å styre landet var det ikke før på slutten av hans tid at det kommer noen forsøk på å reintegrere noe makt i Antiokia. Av kildene som omhandler Johannes II Komnene, så er det Niketas Khoniates, Johannes Kinnamos og William av Tyr. Og ett av problemene med disse kildene er hvordan de er skrevet ned flere år etter at Johannes II Komnene sitt styre var over. Grunnen til at Johannes ikke retter oppmerksomheten sin mot Lilleasia før 1130 – tallet er fordi han prioriterte sine vestlige territorier først. Aller først måtte han avverge ett kuppforsøk utført av sin søster Anna Komnene, deretter bekjempet han ungarere og Pechenegs nomadene og kommet til enighet med venetianerne.³⁵

Johannes II Komnene sitt forsøk på å reintegrere makten over Antiokia skulle ikke skje før 1130 – tallet. Da var situasjonen i de vestlige områdene under kontroll, og samtidig ble Bohemond II drept. Bohemond II var han som styrte Antiokia på denne tiden, og da han ble drept formet det seg en plan om hvordan Johannes skulle reintegrere Antiokia under det bysantinske riket igjen.³⁶ Hans første forsøk på Antiokia var å gifte Bohemond II sin datter; Constance, med sin egen yngste sønn Manuel.³⁷ Dette forekom i 1135, men akkurat var forslaget i forbindelse med giftemålet var er uvisst. Magdalino fremmer at det er en mulighet at hans plan var å sette inn Manuel til å herske over Antiokia, Kilikia og flere områder. Det kan være en mulighet, men samtidig kan det være så enkelt som å ytterligere styrke sin rett til å herske over Antiokia som en overherre. Problemet som oppsto, var at andre «Latinere» overbeviste isteden kong Fulko av Jerusalem om å gifte Constance til Raymond av Poitiers.³⁸ Som Kinnamos nevner var giftemålet ett middel som skulle gi Johannes II Komnene makten over Antiokia.³⁹ Både William av Tyr, Kinnamos og Khoniates står for at denne handlingen av at forslaget blir avvist leder til Johannes sitt forsøk på å reintegrere Antiokia under seg, og samtidig skape en større splittelse mellom kirka i øst og vest.⁴⁰ Her ligger lite opp for

---

³⁵ Harris (2003) s. 80-82

³⁶ Maximilian (2022) s. 669-678

³⁷ Magdalino (1993) s. 36

³⁸ Ibid s. 37

³⁹ Harris (2003) s. 82

⁴⁰ Ibid

diskusjon da alle tre primærkildene kommer til samme konklusjon, da William av Tyr vanligvis har en annen oppfatning enn de bysantinske kildene.

Avvisningen av giftemålet resulterte i at Johannes i 1137 bestemte seg for å bruke makt. Hans to massive ekspedisjoner i 1137 og 1142 kan ha vært et mål hvor prioriteten var å sikre Antiokia fremfor å gjenerobre Lilleasia.⁴¹ Grunnen til at forskere, som for eksempel Magdalino mener at avvisningen i lag med den ignorerte Devon traktaten, var en krenkelse for hans posisjon. Det er en mulighet for at den tankegangen stemmer, men jeg tror ikke det var eneste motivasjonen, da det å samle en så stor hær under sitt navn var også en måte for å vise seg frem, etter at resultatet etter det første korstog kan ha gitt ett dårlig bilde på det bysantinske riket i øynene til latinerne. Da Johannes omsider gjenerobret Kilikia og befant seg utenfor Antiokia, ble Raymond av Poitiers presset til å godta Johannes sine krav. Harris nevner her hvordan man kunne anse det som en militær og internpolitisk suksess, men slik jeg forsto det var konsekvensene større enn utbytte.⁴² Fra et diplomatisk ståsted forverret denne hendelsen forholdet med den latinske kirka veldig, da det ble fremstilt som at Johannes ledet krig mot kristne istedenfor muslimer, og paven sendte ut en beskjed til de latinske leiesoldatene i troppen hans. Videre erstattet han latinske biskoper i områdene rundt med bysantinske biskoper, da han ikke klarte å erstatte den latinske biskopen i Antiokia.⁴³

Det forskere ikke klarer å konstatere er hvilken form for reintegrering av Antiokia han var ute etter, da både William av Tyr og Kinnamos er delvis vage i sine notater.⁴⁴ Denne usikkerheten kommer også av at det flere ganger var ulike oppfatninger og synspunkt på hendelser og handlinger da de bysantinske kildene hadde en annen oppfatning enn de latinske. I teksten til William av Tyr, så er avtalen om Antiokia nedskrevet i detaljer, hvor Raymond av Poitiers skulle gi fra seg Antiokia da Johannes sikret han ulike byer som da var under muslimsk styre. Kinnamos sin informasjon derimot er mye vagere, hvor det nevnes hvordan keiser Johannes skal utnevnes til overherre, og Raymond fortsette som en beskytter av byen. Mange moderne historikere og forskere mener det er mer sannhet i William av Tyr sin tekst, men fremhever viktigheten av hvordan de bysantinske kildene og de latinske tolker det ulikt.⁴⁵ Grunnen til at jeg fremhever dette er for å både vise ulikhetene, men også hvordan handlingene til Johannes II Komnene var ett forsøk på å reintegrere sin politiske og administrative makt i Antiokia.

---

⁴¹ Magdalino (1993) s. 37

⁴² Harris (2020) s. 196

⁴³ Ibid

⁴⁴ Harris (2003) s. 82

⁴⁵ Harris (2003) s. 83

Dette kan man altså anta basert på to ulike kilder, selv om den ene hevder målet er en fysisk overtakelse, mener den andre at målet er å utnevnes som overherre, så kan man se at målet er sammenlignbart.

Forholdet mellom Johannes II Komnene og kirken kan man kalle tilnærmet ignorant. For å sammenligne med sin far og sin sønn så hadde kanonist Theodore Balsamon 12 kirkelige lovgivninger fra Alexios I og hele 24 for Manuel I, mens det var null fra Johannes II.⁴⁶ Denne informasjonen gir oss to pekepinner, Johannes II valgte å prioritere tiden sin på kampanjer og utenlandske affærer. Men det betyr også at han ikke gjorde som sin far og brukte kirken som et middel for sin utenlandspolitikk, men egne bysantinske styrker. Kirka derimot lot han patriarkene styre med, likevel kan kilder tyde på at det var stille før stormen. Ett bevis på dette er hvordan det bare var tre patriarker mellom 1084 og 1143, men seks fra 1143 til 1157.⁴⁷

Skal man finne en årsak til at Johannes II Komnene ikke klarte å reintegrere sin politiske og administrative makt, er den definitive største årsaken, splittelsen mellom det bysantinske riket og den latinske kirka. Som Magdalino nevner så, når det kommer til korsfarerstatene så er pavedømmets samtykke viktig.⁴⁸ Og som nevnt var ikke reaksjonene til pave Innocens II veldig positive. Men ifølge forskere som Lilie, godkjente pavedømmet alliansen mellom den bysantinske keiseren Johannes II Komnene og den germanske keiseren Conrad III mot Roger II av Sicilia. Dette i lag med et forsonende brev sendt til paven fra Johannes skal ha forbedret forholdet, selv om det fremdeles ikke var bra.⁴⁹ Magdalino kommer med veldig god kommentar angående Johannes sine mål. Han forklarer hvordan keiseren var ute etter å bli anerkjent av den latinske kirka for sin tradisjonelle, rettmessige rolle som «beskytter av alle kristne i øst»⁵⁰ Problemet var nettopp dette, hvor det å erstatte greske prester med latinske ikke var akseptabelt.

Hvis man kort vil oppsummere hva Johannes II Komnene presterte å gjøre i sine år som bysantinsk keiser, er det mange som vil påstå han gjorde mye bra, mens andre vil påstå han bare balanserte og fortsatte i sine fars fotspor. Fra mitt ståsted og i forbindelse med relasjonen mellom det bysantinske riket og Antiokia så utrettet ikke Johannes veldig mye, utenom å forverre situasjonen med den latinske kirka og risikerte en direkte konfrontasjon, men han

---

⁴⁶ Angold (1995) s. 75

⁴⁷ Ibid: s. 77

⁴⁸ Magdalino (1993) s. 39

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ Ibid s. 40

døde «heldigvis» før situasjonen ble så drastisk. Samtidig kan man se noen likhetstrekk mellom Alexios og Johannes sine situasjoner, spesielt med tanke på Antiokia, hvor Alexios og Bohemond sitt forhold kan ligne litt på forholdet mellom Johannes II og Raymond av Poitiers. Begeret rant over da, under hans erobringer av muslimstyrte byer, Raymond og Joscelin II av Edessa ikke bidro, og da de returnerte til Antiokia iverksatte opptøyer for å jage vekk keiseren som krevde byen Antiokia.⁵¹ Dette iverksatte en reaksjon hos Johannes som flere kilder indikerer at han marsjerte ut med sine styrker for å kreve ikke bare Antiokia, men også Jerusalem. Årsaken, som tidligere nevnt at dette ikke skjedde var grunnet hans død i 1143. Med tanke på hva Johannes II Komnene presterte å utrette i reintegrasjonen av politisk og administrativ makt, utrettet han ikke stort, og antakeligvis forverret situasjonen for sin etterkommer Manuel I Komnene.

Manuel I Komnene

Manuel I Komnene var den yngste sønnen til Johannes II Komnene. Mange historikere, deriblant Harris fremhever hvordan Manuel, klarte å håndtere det bysantinske riket bedre enn sine to forgjengere. Det forklares at han var pro-bysantinsk og hadde lik utenlandspolitikk som sine to forgjengere, men utførelsen var mye smartere, da han klarte å balansere ett godt forhold med ulike ledere både i korsfarerstatene, den latinske kirka og vestlige herrer mens han jobbet mot sitt utenlandsk politiske mål.⁵² Harris nevner hvordan denne taktikken var den største grunnen til at Manuel klarte å skape bysantinsk suverenitet over korsfarerstatene.⁵³ Likevel finner jeg ikke dette som et bra nok svar på min problemstilling, da hvis man ser videre på for eksempel samme året han døde, så raknet denne såkalte suvereniteten.

Manuel sin håndtering av kirka var veldig annerledes enn hvordan hans forgjengere valgte å gå frem. Det han presterte å skape kan anses som et politisk virvar før han omsider «seiret», hvor det ble byttet patriarken veldig ofte, på kort tid i perioden 1143-1157.⁵⁴ Som Angold påpeker i sin bok, er det lett å undre over akkurat hvor viktig kirkas støtte var i utøvelsen av imperialistisk autoritet i det bysantinske riket.⁵⁵ Hvor de fleste mener det var essensielt, og jeg er enig, kan man også koble dette til noen av hans senere handlinger som skulle skaffe han kontroll over blant annet Antiokia.

---

⁵¹ Magdalino (1993) s. 41

⁵² Harris (2003) s. 93

⁵³ Ibid

⁵⁴ Angold (1995) s 77 – 86

⁵⁵ Angold (1995) s. 87

Manuel startet ikke sin utenrikspolitikk på en genial metode, men lærte først av sine feil. En av disse tilfellene var ett forsøk på å reintegrere sin rettmessige makt over Antiokia, hvor mulighet kom da Antiokia krevde å få returnert områder rundt Antiokia de krevde var sine og ikke det bysantinske riket sitt. Kinnamos beskriver da hvordan Manuel da kom med påstanden om at Antiokia rettmessig tilhørte det bysantinske riket.⁵⁶ Her gjorde Manuel som sin far og sendte en massiv hær mot Antiokia, som atter en gang resulterte i at Raymond av Poitiers avla en ed om å operere som en vasall for den bysantinske keiseren.⁵⁷ Dette tok sted i 1145, to år etter Manuel ble keiser. Det Manuel derimot klarte for å ytterligere reintegrere sin makt over Antiokia under denne hendelsen var å få satt inn en bysantinsk kirkelig som patriark.⁵⁸ Igjen dukket det opp noe om skulle gjøre det vanskeligere for Manuel å faktisk reintegrere makten sin, og det var det andre korstog. Pave Eugenius III orkestret i 1145 det vi kjenner som det andre korstog. Det som skiller dette fra det første korstog er den bysantinske involveringen i planleggingen. Det første korstog kom som en konsekvens av diplomatisk kontakt mellom Alexios I og pave Urban II, hvor hen det andre korstog kom som en reaksjon på tapet av korsfarerstaten Edessa i 1144.⁵⁹ Da det andre korstog skulle passere Konstantinopel på samme måte som det første korstog, tok også Manuel sine forholdsregler for å unngå trusselen korstoget poserte, og videre hvis mulig å utnytte de i sine østlige kampanjer og utenlandspolitikk. Problemet med det andre korstog var at de feilet og istedenfor endte med at Zengi, den tyrkisk muslimske lederen, kunne ytterligere presse og utgjøre enda større trussel mot korsfarerstatene.⁶⁰ Ifølge Harris, så sier vestlige kilder som Odo av Deuil at de både jobbet for og imot det andre korstog, og resulterte i at han fikk samme anklager mot seg som sin farfar, Alexios I Komnene, bare i et mindre omfang.⁶¹

Resultatet og konsekvensene av det andre korstog ledet til at Manuel endret tankegang, hvor det å prioritere å reparere forholdet til den latinske kirke var en viktig faktor om han skulle klare å reintegrere sin makt over Antiokia. Er det en faktor som hjalp Manuel med å endre fremgangsmåte kan det være hvordan hans utenrikspolitikk endret delvis da personer som Johannes av Poutze, Johannes Hagiotheodorites og Theodore Stypepiotes, og skapte større frihet og oppfinnsomhet i Manuel sin «Court».⁶² Dette kan ha vært en faktor som var med på

---

⁵⁶ Harris (2003) s. 94

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Kinnamos s. 33-35

⁵⁹ Harris (2003) s. 94

⁶⁰ Ibid s. 98

⁶¹ Ibid 100

⁶² Harris (2003) s. 103

å bidra til at Manuel endte opp i en mye bedre posisjon til å reintegrere Antiokia, i motsetning til sine to forgjengere. Han endret fremgangsmåte, men klarte å beholde samme politiske vinkling som tidligere bysantinske keisere, men maskerte det bedre.

Korstoget snudde Manuel sitt fokus bort fra Antiokia, og også da midlertidig hans plan om å gjenerobre det. Hans første mulighet til å reintegrere ikke bare Antiokia, men også Edessa, kom da Raymond av Poitiers og Joscelin II ble drept og fanget.⁶³ Manuel kjøpte de resterende festningene i Edessa av Joscelin sin enke, men bare i løpet av ett år hadde muslimene tatt over hele Edessa. Videre prøvde Manuel å gifte inn en mann, med Raymond sin enke, men Latinerne var ikke villige til å la han få den fordel, og enken Constance giftet seg heller med en franskmann, Reynald av Châtillon.⁶⁴ Til tross for disse hendelsene tok Manuel det rolig, da han var klar over at skulle han klare å vise bysantinsk suverenitet over Antiokia så måtte han gjøre det uten at det skulle ramme den latinske kirka, og deres mening. Han forsøkte på dette via å bruke latinerne for å oppnå sitt mål, fremfor det å bruke militær makt. Han prøvde å bruke Reynald til å angripe den armenske prinsen Thoros, da Thoros hadde ett mål om å angripe Kilikia, som var under bysantinsk territorie.⁶⁵ Overraskende nok endte dette med et samarbeid mellom Thoros og Reynald, hvor de i lag raidet Kypros. Her finner jeg to ulike vinklinger fra historikerne jeg bruker mest, Harris og Magdalino. Ifølge Magdalino resulterte dette i at Manuel marsjerte med en stor hær mot Kilikia i 1158, og tvang begge til å underkaste seg det bysantinske riket.⁶⁶ Her refererer Magdalino til både Kinnamos og Khoniates. Harris derimot legger frem tilfellet basert på latinske kilder, blant annet William av Tyr, og tyder på at det var Manuel sin plan hele tiden og lure Reynald inn gitt situasjon.⁶⁷ Det er ikke mye som skiller disse vinklingene, men det jeg da stiller spørsmål ved er om de latinske kildene var klar over at dette kan ha vært planlagt fra Manuel sin side, ville ikke det påvirket forholdet hans til den latinske kirka og vestlige lederne? For min del så høres det mer naturlig ut som noe eventuelt de subjektive historikerne fra bysantinsk side kunne fremstilt det som, for å ytterligere heve Manuel sin intelligens.

Tilbake til hendelsen, de i kongedømmet Jerusalem som hørte om disse handlingene til Reynald og Thoros mente de måtte bli straffet, noe som ga Manuel unnskyldningen han trengte for å marsjere mot Antiokia med mål om å bruke militær makt. Dette i samsvar med at

---

⁶³ Magdalino (1993) s. 66

⁶⁴ Ibid

⁶⁵ Harris (2003) s. 105

⁶⁶ Magdalino (1993) s. 67

⁶⁷ Harris (2003) s. 106

paven og pavedømmet var opptatt med Frederik Barbarossa ga han all spillrommet han trengte. Dette ledet til atter en avtale som lignet veldig på både Devon traktaten Alexios I la frem for Bohemond, og avtalen Johannes II Komnene la frem for Raymond av Poitiers.⁶⁸ Dette innebar også å erstatte den latinske patriarken med en bysantinsk en.⁶⁹ Man kan si at det å vise sin suverenitet over Antiokia, uten å få umiddelbare reaksjoner fra den latinske kirka er enda mer fremgang enn det Alexios I presterte, og for å vise enda tydeligere hvor mye Manuel fikk til, klarte han å beholde sin innflytelse over Antiokia også etter han returnerte til Konstantinopel. Magdalino drar frem til at det er en mulighet for at Manuel klarte dette fordi han måtte til dels kompromissere fordi det var noe mer pressende som foregikk i Konstantinopel, dette underbygger Magdalino med kilder fra både de latinske, syriske, armenske og delvis bysantinske.⁷⁰ Mens noen mener han fikk mindre enn det han originalt hadde planlagt, er det andre som mener at dette var innen hans realistiske mål og godtok derfor resultatet. Basert på det Manuel presterte å gjøre med Antiokia, videre stadfestet han i det Magdalino kaller en «seremoniell dyd av politisk nødvendighet»⁷¹ som ytterligere markerte Manuel som en suveren keiser og leder både for sitt rike og det kristne øst. Dette virker som en god politisk agenda Manuel brukte for å opprettholde den bysantinske suvereniteten når han omsider hadde reintegrert sin makt over for eksempel Antiokia. Et annet middel det virker som han brukte var Nureddin, den tyrkisk muslimske lederen som tok over etter Zengi. Han fryktet at om de skulle bekjempe Nureddin sine styrker så ville det svekke hans posisjon med latinerne. Samtidig fra et annet perspektiv kunne en eventuell suksess betraktelig øke hans og hans rikes status som en suverenitet. Ifølge kildene virker det som latinerne godtok grunnen til hans tilbaketrekning, slik det fremstår i teksten til William av Tyr. Kinnamos derimot henter også frem på at han hadde tenkt til å fortsette marsjen mot Nureddin om det ikke var for uroen som brygget i Konstantinopel.⁷²

Senere valgte også Manuel å gifte seg igjen da han ble enkemann i 1160, da sto valget mellom Maria av Antiokia og Melisende av Tripoli, valgte han Maria av Antiokia for å ytterligere øke den imperialistiske makten over Antiokia. Det var heller ikke før 1165-66 at en bysantinsk patriark ble implementert i Antiokia, som opprinnelig var en del av avtalen mellom Reynald og Manuel i 1158. I 1170 derimot skulle situasjonen igjen endre seg i Antiokia da den

---

⁶⁸ Magdalino (1993) s. 67

⁶⁹ Harris (2003) s. 106

⁷⁰ Magdalino (1993) s. 68

⁷¹ Ibid s. 69

⁷² Ibid s. 71

bysantinske patriarken døde, og Bohemond III satte inn en latinsk patriark isteden, men Manuel valgte å sette inn en bysantinsk patriark, men som forble i Konstantinopel. Han tok dette valget da han mente det ville skape mer negativitet enn positivitet å sende den patriarken til Antiokia for å avsette den latinske.⁷³ Båndet mellom Manuel og Bohemond III ble forsterket da Bohemond i 1175 giftet seg med niesen til Manuel, Theodora.⁷⁴ I etterkant av dette var det ikke mye fokus spesifikt på Antiokia, men det er viktig å nevne at på slutten av Manuel I Komnene sin regjeringstid som keiser av det bysantinske riket så sies det av hans sterke allianser; Frankrike, Genoa og korsfarerstatene at han var husket som den mektigste herskeren i in tid og hvor stort tap hans død var for kristendommen.⁷⁵ For min del når jeg undersøkte dette temaet synes jeg det plutselig ble stille når det kom til Antiokia, dette gjelder både i primærkildene og i annet forskningsstoff jeg har lest. Basert på det så kan man trekke antakelsen om at Manuel I omsider klarte å virkelig reintegrere sin makt over Antiokia, noe Komnene – dynastiet hadde forsøkt på i over tre generasjoner. Man kan påstå at årsaken til at Antiokia ikke lenger var så fokusbelagt kom av at Manuel prioriterte andre ting, og hadde mer pressende handlinger som krevde hans oppmerksomhet, men dette kan også være med på å styrke kravet på at Antiokia omsider var under bysantinsk kontroll.

Korsfarerstatene

I perioden jeg har jobbet med denne oppgaven, har jeg realisert at av mine valgte kilder, har jeg kommet over lite informasjon om de andre korsfarerstatene, og spesielt da Edessa og Tripoli. Derfor skal jeg prøve å informere smått om de tre andre korsfarerstatene og deres relasjon med keiserne under Komnene – dynastiet.

Tripoli er den jeg merker det kanskje har dukket opp minst informasjon om i forbindelse med Komnene – dynastiet. Den første gangen var da Alexios I Komnene og Raymond av St. Gilles ble enige om at ved keiserens hjelp skulle Raymond få regjere over Tripoli som en vasall for Alexios. Denne enigheten mellom disse to partene skulle også skape en fremtidig presedens for fremtidige imperialistiske relasjoner.⁷⁶ Dette kan også knyttes opp imot føydale prinsipper. Som vi har sett skulle denne presedensen ha enorm stor betydning for Antiokias fremtidige relasjon med det bysantinske riket. Den neste gangen jeg kom over noe som refererte til Tripoli, var det da Manuel I Komnene skulle velge ny hustru, og valget sto mellom Maria av

---

⁷³ Harris (2003) s. 108

⁷⁴ Magdalino (1993) s. 99

⁷⁵ Ibid s. 106

⁷⁶ Magdalino (1993) s. 31

Antiokia og Melisende av Tripoli. Her ble Maria av Antiokia valgt, mye mulig grunnet Manuel sin store interesse til Antiokia, hvor det å gifte henne ville styrke hans posisjon.⁷⁷ Siste gang jeg finner det nevnt er da Manuel avviste giftemålet med søsteren til greven av Tripoli, reagerte han med å ødelegge imperiets territorie da spesielt på øyer og landområder nærme havet.⁷⁸ Disse handlingene ga lite reaksjon hos Manuel, slik jeg kunne forstå det, men det viser også til forholdet mellom Tripoli og det bysantinske riket ikke var noe spesielt. Dette blir tydeligere da Nureddin og Amalric døde i 1174 og Raymond av Tripoli ble regent over Jerusalem søkte han heller hjelp hos William V av Montferrat, en korsfarer som kunne knyttes til Frederik Barbarossa.⁷⁹

Edessa var det omtrent like lite informasjon jeg kom over. Utenom korsfarerstatenes oppstandelse, er det ikke før Raymond av Poitiers slår seg sammen med Joscelin II av Edessa for å motarbeide Johannes II Komnene. Først motarbeidet de han under en kampanje mot muslimene, da de ifølge kildene ikke bidro nok. Og på vei tilbake fra den kampanjen orkestret de opptøyer i Antiokia for å jage ut Johannes da han prøvde å ta over Antiokia.⁸⁰ Senere er da det informeres om at Joscelin II av Edessa er tatt til fange av Nureddin, og kort tid etter selger enken hans resten av Edessa til Manuel på 1150 – tallet.⁸¹ Dessverre for Manuel er presset fra de muslimske tyrkerne for stort og i løpet av ett år så er Edessa under kontroll av muslimene. Tapet av Edessa i 1144 er også den største faktoren til at pave Eugenius III iverksatte det andre korstog, da tapet av Edessa også utgjorde en farlig trussel mot de resterende korsfarerstatene.⁸² Det var veldig interessant hvor stort skille det var mellom Edessa og Tripoli, sammenliknet med Antiokia og Jerusalem. Samtidig reflekterer det kanskje viktigheten både Antiokia og Jerusalem spilte under Komnene dynastiet.

Jerusalem er den mest utforska korsfarerstaten i historien, hvor kildestoffet er mye mer enn både det man finner om de tre andre korsfarerstatene, inkludert Antiokia. I denne oppgaven har Antiokia overskygget Jerusalem, men det er noe jeg har gjort med vilje nettopp for det vanligvis er motsatt, likevel må Jerusalem nevnes da det var viktig for Komnene – dynastiet, bare litt krevende. Den bysantinske politikken under Komnene – dynastiet baserte seg på at det bysantinske riket keiseren hersket over tilsvarte blant annet den øverste lederen for de

---

⁷⁷ Ibid s. 72

⁷⁸ Kinnamos 178-179

⁷⁹ Magdalino (1993) s. 95

⁸⁰ Magdalino (1993) s. 41

⁸¹ Harris (2003) s. 81

⁸² Ibid s. 94

kristne i øst. Det var gjenerobringen av Jerusalem som var målet for det første korstog, selv om Alexios I Komnene opprinnelig hadde andre planer, samsvarte de nok til at Alexios klarte å bruke de. Og det var i 1099 at de presterte å gjenerobre Jerusalem og etablere det som en av fire korsfarerstater, Kongedømmet Jerusalem. Her valgte Alexios å la vesten og den latinske kirka beholde Jerusalem, mens han fokuserte spesielt på Antiokia. Den samme historien er relativt lik når det kommer til Johannes II Komnene, foruten at han på slutten av sin regjeringstid var truenes til å bruke militærmakt for å få makt over både Antiokia og Jerusalem, men han døde før den muligheten kom.⁸³

I perioden mellom 1158 og 1171 derimot, under Manuel I Komnene sitt styre, skulle Jerusalem ende opp med en lik skjebne som Antiokia, under bysantinsk kontroll. Men Manuel måtte bruke en helt annen fremgangsmåte en det han gjorde med Antiokia, der han endte med et godt grunnlag for å gripe fyrstedømmet med militærmakt. Kong Baldwin III ankom Konstantinopel på utkikk etter ressurser og soldater, da det å beholde Jerusalem under kristent styre var mildt sagt krevende. Da Manuel og Baldwin møttes igjen tyder kildene på at Baldwin hadde avlagt en ed til Manuel.⁸⁴ En lignende prosess skal ha forekommet med Amalric, Baldwins etterkommer som da fornyet eden.⁸⁵ Også William av Tyr fremmer Amalric sitt oppmøte i Konstantinopel om hvordan en monark av lavere status enn keiseren kom i søken om hjelp. Det Manuel måtte gjøre for å opprettholde statusen som overherre av Jerusalem var nettopp sin krigføring mot muslimene.⁸⁶ Det jeg vil poengtere med nettopp det at Manuel også klarte å heve sin status til overherre over Jerusalem er hvor varsomt og politisk vittig han måtte være for å oppnå en slik prestasjon. Ikke var det bare veldig imponerende, men det var også veldig risikofylt, da feiltrinn kunne resultere i en forverret diplomatisk forhold med den latinske kirka.

Oppsummering

Problemstillingen min gjennom denne oppgaven har endret seg mer enn en gang, da jeg fant det lettere å justere den enn det var å forandre det jeg hadde skrevet. Nå som jeg nærmer meg slutten på denne oppgaven endte problemstillingen min som følger: Hvordan og i hvor stor grad klarte det bysantinske riket, under Komnene dynastiet å reintegrere den politiske og

---

⁸³ Magdalino (1993) s. 41

⁸⁴ Harris (2003) s. 108

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Ibid s. 110

administrative makten i den nordlige korsfarerstaten Antiokia og kan man kalle det en suksess?

For å starte med den første keiseren av Komnene - dynastiet, Alexios I Komnene så kan man ikke kalle reintegreringen av Antiokia for en suksess. Om alt hadde gått som Alexios planla, ville det resultert i at han fikk æren for utfallet av det første korstoget og gjenerobringen av Jerusalem, i tillegg hadde de normandinske herrene som tok over korsfarerstatene, opprettholdt sin ed og gjenkjent Alexios og det bysantinske riket som dets overherre, og lederen av kristendommen i øst. Istedenfor så tok pave Urban II æren for korstoget, og det oppstod en konflikt mellom Alexios og Bohemond som skulle bli mer og mer personlig. Dette resulterte til slutt i Devons – traktaten, som egentlig gjorde Alexios til overherre over Antiokia. Problemet var at Bohemond døde i Italia, før han rakk å returnere til Antiokia og virkeliggjøre eden avlagt til Alexios. Samtidig om han hadde klart og returnert til Antiokia og opprettholdt eden han avla, er det mye som tyder på at det ikke ville holdt lenge med tanke på forholdet med den latinske kirka, som var forverret etter all propagandaen Bohemond drev med. Likevel vil jeg påstå at Alexios la inn en solid jobb for å legitimere retten over Antiokia. Man må også huske å legge til at det var i bunn og grunn Alexios og Urban sitt diplomati som resulterte i det første korstog, og som ledet til at Antiokia ikke lenger var styrt av tyrkiske muslimer, men av kristne. Det jeg vil frem til er at resultatet Alexios oppnådde var ett skritt i riktig retning, som kan ha gjort det enklere for Johannes II Komnene og gjennomføre reintegreringen av Antiokia under bysantinsk herredømme. Men for å nevne en annen vinkling så kan målet ha vært oppnåelig for Johannes også ved en direkte konfrontasjon mot muslimene, men det blir eventuelt bare vill gjetning.

Under Johannes II Komnene sitt regime så er det ikke før på 1130 – tallet at han kunne prioritere sitt fokus mot Antiokia og korsfarerstatene. Heller ikke under Johannes kan man kalle reintegreringen av Antiokia en suksess. Til tross for at man ikke kunne kalle reintegreringen en suksess betyr det ikke at han feilet helt i sitt forsøk. Etter å ha tilbudt ett giftemål som ble avvist av Raymond av Poitiers så bestemte Johannes seg for å marsjere mot Antiokia og ta over ved bruk av militær makt. Noen mener dette kunne anses som en form for militær og politisk suksess, noe jeg er uenig i. Konsekvensene av denne maktoppvisningen ga han ytterligere konflikt med kirken han så langt hadde ignorert, ved at de fremmet at han heller gikk i krig mot andre kristne enn å bruke styrkene sine mot muslimene. Og selv Raymond avla en ed i 1137 som kan minne om eden Bohemond avla i 1108 så ga det også samme resultat. For å sette et tydelig eksempel på hvor liten grad denne reintegreringsforsøket

var en suksess så kan man nevne hvordan Johannes sitt forsøk på å innsette en bysantinsk patriark og bytte ut den latinske, endte i at han måtte rømme fra Antiokia og tilbake til Konstantinopel. Regimet til Johannes endte dermed med at lite var oppnådd av målet om å reintegrere Antiokia, hvor det potensielt kunne ledet til en militær handling mot både Antiokia og Jerusalem, hadde ikke vært for at han omkom i en jaktulykke. Samtidig hadde han med sine handlinger forverret situasjonen med den latinske kirken, noe som kunne skape problemer for sin etterkommer Manuel I Komnene.

Manuel I Komnene derimot presterte i stor grad å reintegrere Antiokia under seg og det bysantinske riket. Det som differensierte Manuel fra sine to forgjengere var hans håndtering av den latinske kirka. Som sine to forgjengere fulgte han den typiske bysantinske utenlandspolitikken med målet om å fremme rikets suverenitet over korsfarerstatene og oppfylle påstanden om at de var den fremste lederen over kristendommen i øst. Likevel presterte han å forfølge denne politikken samtidig som han balanserte og opprettholdt sitt gode forhold til den latinske kirka. Manuel startet ikke rett på en slik genial metode for å reintegrere sin makt over Antiokia, først lærte han av sine feil og det var konsekvensene av det andre korstog som gjorde at han endret fremgangsmåte og bestemte seg for at forholdet til den latinske kirka måtte endres om han skulle oppnå målet om å reintegrere Antiokia. Manuel klarte nettopp dette ved å skape en ønskelig situasjon der han kunne gå frem på Antiokia uten at det skapte uenigheter med den latinske kirka. Dette klarte han ved bruk av sin intelligens, relasjoner og ikke minst timing. Etter Reynald angrep andre kristne territorier og kirken var opptatt med Fredrik Barbarossa, grep Manuel muligheten til å reintegrere bysantinsk suverenitet over Antiokia. I motsetning til sine forgjengere klarte han også å sette inn en bysantinsk patriark, selv om det skulle gå litt tid før det faktisk ble implementert. Videre klarte han også å opprettholde suvereniteten over Antiokia også etter han returnerte til Konstantinopel. I tillegg til å reintegrere sin suverenitet over Antiokia, presterte han også å gjøre det samme med Jerusalem. Et politisk spill han måtte trå enda mer varsomt i. Samtidig i sine siste år som keiser for det bysantinske riket var det lite aktivitet rettet mot Antiokia, noe som tyder på at reintegreringen var en suksess.

Konklusjon

Med bakgrunn i all informasjonen jeg har presentert vil jeg trekke den konklusjonen at Komnene – dynastiet i stor grad klarte og reintegrere Antiokia under bysantinsk suverenitet, hvor jeg vil si Alexios I Komnene la en form for fundament som både Johannes II Komnene og Manuel I Komnene jobbet videre på, men mesteparten av æren må likevel gå til Manuel,

da det viste seg at relasjonen med den latinske kirka og pavedømmet var en avgjørende faktor, i lag med Manuel sin politikk og intelligens.

Noen kan påstå at både Alexios og Johannes til en viss grad oppnådde suverenitet, men da stiller jeg spørsmålet om hvor solid den suvereniteten faktisk var da den stadig ble truet av både den latinske kirka, normannerne eller tyrkerne. Man kan også påstå at Manuel feilet i den grad at hans etterkommere ikke videreførte denne suksessen. Det må også innrømmes at i tillegg til å opprettholde et godt forhold med den latinske kirka var krevende, var kanskje også avstanden en vanskelig faktor for å opprettholde sin suverenitet over Antiokia. Under Komnene – dynastiet ble Antiokia tilnærmet lik selve symbolet på bysantinsk suverenitet.

Alt i alt konkluderer jeg i at Komnene – dynastiet omsider klarte å reintegrere sin suverenitet over Antiokia selv om det ikke var en suksess før Manuel sitt regime. Selv om jeg anser det som en suksess så er det jo tydelig at i hvilken grad de klarte det, varierte fra keiser til keiser og uten Manuel kan man ikke kalle det en suksess.

Kilder og bibliografi

- Allen, & Amt, E. (2014). *The Crusades: a reader* (2nd ed.) University of Toronto press.
- Angold M. (1995). *Church and society in Byzantium under the Comneni, 1081-1261* Cambridge University Press.
- France J. (1994). *Victory in the East: a military history of the First Crusade*. Cambridge University Press.
- Harris J. (2003). *Byzantium and the crusades*. Hambledon and London.
- Harris J. (2020) *Introduction to Byzantium, 602-1453*, Routledge
- Lemerle, P., Lindsay, H., & Moffatt, A. (1986). *Byzantine Humanism*. BRILL.
- Maalouf A. (1989). *The crusades through Arab eyes*. Schocken Books.
- Magdalino P. (1993). *The empire of Manuel I Komnenos, 1143-1180*. Cambridge University Press.
- Maximilian C. G. Lau. *John II Komnenos (1118-1143)*. Encyclopedia, 2022, Vol.2 (46), p.669-678
- Theotokis G. (2021) *Bohemond of Taranto: Crusader and Conqueror*. Pen and Swords Books Ltd
- Buck. (2017). Politics and diplomacy in the Latin East: The principality of Antioch in historiographical perspective. *History Compass*
<https://doi.org/10.1111/hic3.12409>
- Edgington, S. B., & Nicholson, H. J. (2014). *Deeds Done Beyond the Sea* (Vol. 6). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315576220>

Primærkilder

Anna Komnene, *The Alexiad*, trans. E. R. A. Sewter, rev. Ed. Peter Frankopan (London, 2009)

Deeds of John and Manuel Comnenus by John Kinnamos, trans. Charles Brand (New York, 1976).

Oh, City of Byzantium: *Annals of Niketas Choniates*, ovs. Harry Magoulias (Detroit, 1984), s. 86-112, 311-320

William of Tyre *Willelmi Tyrensis chronicon*. ed. R.B.C. Huygens, *Corpus Christianorum* (Turnhout 1986)

